

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari.....	10
<i>Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna</i>	
Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish	15
<i>Elmanov Abbas Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich</i>	
Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli	19
<i>Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	23
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	28
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	33
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi	37
<i>Davlatova Zebo Haydarovna</i>	
Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	40
<i>Ochilova Farida Baxriddinovna</i>	
Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari	44
<i>Qo'chqarova Oysha Oltibayevna</i>	
Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari.....	48
<i>Sevara Mamatkarimova</i>	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	53
<i>Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li</i>	
Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения.....	56
<i>Курбанова Шаира Исмаиловна</i>	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ...	60
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari	63
<i>Muminova Feruza Farxodovna</i>	
Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati	70
<i>Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	74
<i>Saidova Dilnoza Maripovna</i>	
К вопросу о классификации современной антиутопии.....	78
<i>Дмитрий Валерьевич Пупонин</i>	
Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям	82
<i>Муксинова Динора Азаматовна</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti	87
<i>Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi</i>	
Valeologik tarbiya asosida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion va raqamli yondashuvlar	92
<i>Berkinova Charos Islomovna</i>	

Grammatik tushunchalarni o'rgatish metodikasi.....	96
<i>N. R. Masharipova</i>	
Umumiy o'rta ta'lim tizimini takomillashtirish va o'quvchilar bilimni baholashda xorijiy tajribalardan foydalanish finlyandiya ta'lim tizimi misolida.....	99
<i>Obidova Muqaddas Ro'ziqulovna</i>	
The Difference Between Androgogy and Pedagogy.....	106
<i>Pardayeva Aziza Rahmatilloevna</i>	
Elektr mashinalari fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalari.....	110
<i>Shodiyeva Nozina Shuxrat qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida direktor o'rinbosarlarining aksiologik yondashuv asosida boshqaruv funksiyalari va vakolatlari hamda maktablarda ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish yo'llari.....	113
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Ispan tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish usullari	119
<i>Tursunqulov Sanjar Dilmurod o'g'li, Shukurullayeva Feruza Dilmurodovna</i>	
Surxondaryo viloyatida yetishtiriladigan ingichka tolali paxta navlarining qo'llanilishi	124
<i>Ubaydullayeva Komila Bozor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda empatiya hissini shakllantirishning nazariy asosi	127
<i>Xolmirzayeva Gulbahor Bahodirovna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	130
<i>Raximova Dilshoda Xoliqberdiyevna</i>	
Bo'lajak sport murabbiylarida kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizmlari	134
<i>Sherzod Shuxratovich Boboyorov</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlari.....	138
<i>Sangirov Nuriddin Iriskulovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning integrativ modeli	142
<i>Rasulova Umida Bahodir qizi</i>	
Yashil pedagogikaning konseptual modeli va tamoyillari.....	146
<i>Raxmatova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Ta'lim jarayoni ishtirokchilarida emotsional barqarorlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari ..	149
<i>Boymatova Munavvar Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish samaradorligi.....	152
<i>Lukmonova Salomat Gafurovna</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining shakl, metod va vositalari	157
<i>Farmonova Madina Bahriddin qizi</i>	
Innovatsion boshqaruv tizimlarida qaror qabul qilish va kommunikatsiya samaradorligi	161
<i>Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning media savodxonligini shakllantirish metodikasi.....	167
<i>Choriyeva Xurmo Panji qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislari malakasini oshirish tizimining zamonaviy tendensiyalari va raqamlashtirish jarayonlarining pedagogik ahamiyati.....	172
<i>Qosimova Sh. N., Dusmaxamedov A. A.</i>	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	177
<i>Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi</i>	
STEAM loyihalar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy va tanqidiy tafakkurni shakllantirish	181
<i>Mirjamolova Moxira Abdugaffor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati va metodik asoslari.....	188
<i>Axmad Bolqiyev</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash dasturlari asosida baholashning pedagogik asoslari.....	191
Shavqiddin Burxonov	
Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolari.....	194
Pardaboyev Doston	
Raqamli ta'lim muhiti: tushunchasi, strukturasi va rivojlanish tendensiyalari.....	197
Kulboyeva Dilnoza Abdug'afurovna	
Особенности применения графических органайзеров на практических занятиях по дисциплине “Практикум литературы народов СНГ”.....	199
Татьяна Викторовна Половинкина	
Historical Stages in the Study and Treatment of Scoliosis (Spinal Curvature).....	204
Shermatova Mokhira Baxodir qizi	
Talaba qizlarga badiiy gimnastika cho'qmori yordamida bajariladigan fundamental mashqlarni o'rgatish....	209
Musharafxon Sultanova	
Oliy ta'limda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarning qiyosiy tahlili.....	213
Ziyotova Madina	
Sport mutaxassislarini tayyorlashda voleybol o'qituvchisining ko'nikmalari va uslubi	216
Turg'unov Baxtiyor O'rolovich	
Matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish	220
Yusupova Latofat Nuriddinovna	
Zamonaviy sharoitda bo'lajak o'qituvchilarda deontologik kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari	228
Nasirova Nigora Baxtiyor qizi	
Paraengil atletika mashg'ulotlarida individual yondashuvning ahamiyati	233
Abduxoliqova Shoiraxon Akramjon qizi	
Biologiya fanini o'qitishda xalq pedagogikasi elementlaridan foydalanish orqali ekologik madaniyatni rivojlantirish	239
Baxrombekova Sojidxon Sherzodjon qizi	
Maktab texnologik ta'limida axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: o'rta muddatli istiqbollar (2027–2031)	245
Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna, Tursunov Sherzod Ziyat o'g'li, Ismatullayev Javohir Ubaydulla o'g'li	
Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali jismoniy tarbiya va sport tizimini boshqarish samaradorligini oshirish	251
Eryigitov Dilshod Xolboyevich	
Enhancing Speaking Skills Productively in English	255
J. M. Fayzullayev, G. R. Elmonova	
Nutqida nuqsoni bo'lgan katta guruh bolalari bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	259
Jumanova Iroda Nomozovna, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich	
2–3 yoshli bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga ijtimoiy moslashuvi: nazariy va empirik tahlil	263
Klicheva Dilnoza Zulfon qizi	
Inson–texnika tizimida ta'lim olayotgan talabalarda iste'dod namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	267
Kuvandikova Gulnora Gulamovna	
Bo'lajak pedagoglarning mutaxassis sifatida shakllanishida xavotirlanish holatining namoyon bo'lishi.....	270
Nuriddinov Rasuljon Samitjon o'g'li	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga tayyorlashda zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuv.....	274
Nuriddinova Maysara Ikramovna, Kodirova Albina Faridovna	
Talabalarda qaror qabul qilishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	279
Rajabova Go'zal Zarifovna	
Musobaqa oldi psixologik tayyorgarlikning tezkorlikka ta'siri.....	283
Sitara Elova Axmatkulovna	

Pediatriya ta'limida sun'iy intellekt – talaba uchun virtual assistent.....	287
Umarkulov Muhtorali Islomkulovich	
Bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarida jismoniy savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	290
Xakimov Xurshid Nozimovich	
Сущность и виды познавательной активности детей 5–6 лет.....	294
Джамилова Н. Н., Кудратова М. У.	
Uzluksiz ta'lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, ijodkor shaxsni tarbiyalashning pedagogik-psixologik masalalari.....	298
Siddiqova Sanobar Xaydarovna	
Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish, ijodiy faolligini oshirish.....	301
Siddiqova Sanobar Xaydarovna, Qushoqova Guzal	
Badiiy adabiyotda Ibn Sino obrazining yaratilishidagi o'ziga xosliklar.....	304
Tangirov A. J.	

MATEMATIK MASALALARNI YECHISH JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING MANTIQUIY FIKRLASH VA IJTIMOY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Yusupova Latofat Nuriddinovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti,
Ta'lim-tarbiya nazariyasi va metodikasi, 1-kurs magistranti

Ilmiy rahbar: G. E. To'rayeva

P.f.f.d. (PhD), Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Annotatsiya: Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik masalalarni yechish jarayonida mantiqiy fikrlash hamda ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari tahlil qilinadi. Boshlang'ich ta'limda matematika faqat hisoblash amallarini o'rgatadigan fan emas, balki o'quvchining fikrlash tartibi, muammoni anglash qobiliyati, sabab-oqibat munosabatlarini ko'ra olishi, dalillash, solishtirish, umumlashtirish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradigan muhim pedagogik maydon hisoblanadi. Matematik masalalar katta didaktik imkoniyatga ega bo'lib, ular o'quvchini tayyor formulani qo'llashdan ko'ra vaziyatni tushunish, muhim axborotni ajratish, reja tuzish, yechim yo'lini tanlash, javobni tekshirish va natijani izohlashga yo'naltiradi. Shu bilan birga, masalalarni juftlikda, guruhda hamda muhokama asosida yechish o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni – muloqot qilish, boshqani tinglash, o'z fikrini asoslash, hamkorlikda qaror qabul qilish, mas'uliyatni bo'lishish, yordam berish va adolatli baholash madaniyatini rivojlantiradi. Matnda matematik masala yechish jarayonining psixologik-pedagogik mohiyati, mantiqiy fikrlashni shakllantirish bosqichlari, uning ijtimoiy kompetensiyalar bilan bog'liqligi, dars jarayonida qo'llash mumkin bo'lgan metodik usullar, mavjud muammolar hamda samarali pedagogik shart-sharoitlar yoritiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, matematika, matematik masala, mantiqiy fikrlash, ijtimoiy kompetensiya, muammoli ta'lim, hamkorlikda o'qitish, tahlil, taqqoslash, umumlashtirish, boshlang'ich sinf o'quvchisi, metodika.

Abstract: The scientific and methodological foundations for developing logical thinking and social competencies of primary school pupils in the process of solving mathematical problems are analyzed. In primary education, mathematics is not merely a subject that teaches calculation operations, but an important pedagogical field that develops pupils' structured thinking, ability to understand problems, identify cause-and-effect relationships, justify ideas, compare, generalize, and draw conclusions. Mathematical problems possess significant didactic potential, as they encourage pupils to understand situations, identify essential information, plan solutions, choose appropriate strategies, verify answers, and explain results rather than simply apply ready-made formulas. At the same time, solving problems in pairs, groups, and through discussion fosters social competencies such as communication, listening to others, justifying one's opinion, collaborative decision-making, sharing responsibility, helping peers, and developing a culture of fair assessment. The text highlights the psychological and pedagogical essence of mathematical problem solving, the stages of developing logical thinking, its relationship with social competencies, applicable classroom methods, existing challenges, and effective pedagogical conditions.

Key words: primary education, mathematics, mathematical problem, logical thinking, social competence, problem-based learning, cooperative learning, analysis, comparison, generalization, primary school pupil, methodology.

Аннотация: Анализируются научно-методические основы развития логического мышления и социальных компетенций учащихся начальных классов в процессе решения математических задач. В начальном образовании математика выступает не только как предмет, обучающий вычислительным действиям, но и как важная педагогическая область, формирующая упорядоченное мышление, способность понимать проблему, выявлять причинно-следственные связи, аргументировать, сравнивать, обобщать и делать выводы. Математические задачи обладают значительным дидактическим потенциалом, так как направляют учащихся на понимание ситуации, выделение существенной информации, планирование решения, выбор стратегии, проверку ответа и объяснение полученного результата. Решение задач в парах, группах и в форме обсуждения способствует развитию социальных компетенций: умения общаться, слушать других, обосновывать собственное мнение, принимать совместные решения, распределять ответственность, оказывать помощь и формировать культуру справедливого оценивания. В тексте раскрываются психолого-педагогическая сущность процесса решения математических задач, этапы формирования логического мышления, его связь с социальными компетенциями, методические приёмы, применяемые на уроке, существующие проблемы и эффективные педагогические условия.

Ключевые слова: начальное образование, математика, математическая задача, логическое мышление, социальная компетенция, проблемное обучение, обучение в сотрудничестве, анализ, сравнение, обобщение, учащийся начальных классов, методика.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim o'quvchining keyingi intellektual, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishi uchun poydevor vazifasini bajaradi. Bu bosqichda bola o'qish, yozish, sanash, eslab qolish kabi boshlang'ich o'quv ko'nikmalarini egallaydi, lekin ta'limning haqiqiy maqsadi faqat shu bilan cheklanmaydi. Maktabning birinchi yillarida o'quvchi asta-sekin fikrlashni tartibga solishni, savol berishni, sababini izlashni, dalil keltirishni, o'z xatosini ko'rishni, boshqa o'quvchilar bilan hamkorlik qilishni va o'z fikrini ijtimoiy muhitda ifodalashni o'rganadi. Shuning uchun boshlang'ich sinf darslarida har bir fan o'quvchining shaxsiy rivojlanishiga xizmat qilishi kerak. Matematika esa bu jarayonda alohida o'rin egallaydi, chunki u fikrning aniqligi, izchilligi va asoslanganligini talab qiladigan fan hisoblanadi.

Matematik masalalarni yechish boshlang'ich sinf matematika ta'limining eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Masala oddiy misoldan farq qiladi. Misolda odatda bajariladigan amal aniq ko'rinib turadi: qo'shish, ayirish, ko'paytirish yoki bo'lish. Masalada esa avval vaziyatni anglash, berilgan va izlanayotgan miqdorlarni aniqlash, ular orasidagi munosabatni topish, kerakli amalni tanlash, natijani hisoblash va javobni mazmun bilan bog'lab tekshirish talab etiladi. Aynan shu jarayonda o'quvchining mantiqiy fikrlashi rivojlanadi. U "nima berilgan?", "nimani topish kerak?", "qaysi ma'lumot muhim?", "qaysi amal mos keladi?", "javob haqiqatga to'g'ri keladimi?" kabi savollar orqali fikrlashni o'rganadi.

Mantiqiy fikrlash boshlang'ich sinf o'quvchisi uchun murakkab falsafiy yoki nazariy tushuncha emas. Bu yoshda u amaliy shaklda namoyon bo'ladi: bola narsalarni taqqoslaydi, guruhlaydi, ortiqcha belgini ajratadi, ketma-ketlikni topadi, sabab va natijani bog'laydi, oddiy xulosalar chiqaradi, o'z javobini tekshiradi. Masalan, "Anvarda 5 ta qalam bor edi, u 2 tasini do'stiga berdi. Unda nechta qalam qoldi?" degan masalada o'quvchi faqat $5-2=3$ amalini bajarib qo'ymaydi. Agar dars to'g'ri tashkil etilsa, u vaziyatni tushunadi: qalamlar soni kamaygan, demak ayirish kerak. Shu kichik fikrlash jarayoni keyinchalik murakkabroq matematik tafakkurga zamin yaratadi.

Biroq amaliyotda masala yechish ko'pincha mexanik shaklga aylanib qoladi. O'quvchi matndagi "jami", "qoldi", "ortiq", "kam", "baravar" kabi so'zlarga qarab avtomatik amal tanlaydi. Bu qisqa muddatda natija bergandek ko'rinadi, lekin aslida fikrlashni chuqurlashtirmaydi. Masalan, "jami" so'zi har doim qo'shishni anglatmaydi, "kam" so'zi har doim ayirishni talab qilmaydi. Agar bola masala mazmunini tushunmasdan kalit so'zlarga tayanib ishlasa, biroz murakkabroq yoki noodatiy masalada adashadi. Bu esa boshlang'ich ta'limda keng uchraydigan metodik xatolardan biridir. Demak, masala yechishni o'rgatishda asosiy e'tibor tayyor amalni topishga emas, vaziyatni tahlil qilishga qaratilishi kerak.

Mavzuning yana bir muhim tomoni shundaki, matematik masalalar faqat mantiqiy fikrlashni emas, balki ijtimoiy kompetensiyalarni ham rivojlantirishi mumkin. Ijtimoiy kompetensiya deganda o'quvchining boshqalar bilan muloqot qilishi, fikr almashishi, guruhda ishlashi, o'z zimmasiga vazifa olishi, o'z fikrini madaniyatli ifodalashi, boshqalarning fikrini tinglashi, kelishuvga erishishi va umumiy natijaga mas'ul bo'lishi tushuniladi. Boshlang'ich sinfda bu kompetensiyalar o'z-o'zidan shakllanmaydi. Ular darsdagi aniq vaziyatlar orqali rivojlanadi. Masala yechish jarayoni esa bunday vaziyatlarni yaratish uchun juda qulay: o'quvchilar masala shartini birgalikda muhokama qiladi, yechim yo'llarini solishtiradi, bir-biriga savol beradi, xatoni topadi, javobni asoslaydi.

Shu nuqtayi nazardan qaraganda, matematik masalalarni yechish jarayoni ikki tomonlama pedagogik imkoniyatga ega. Bir tomondan, u o'quvchining intellektual faoliyatini – tahlil, sintez, taqqoslash, umumlashtirish, dalillash va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ikkinchi tomondan, u ijtimoiy faoliyatni – hamkorlik, muloqot, o'zaro yordam, mas'uliyat va adolatli munosabatni shakllantiradi. Bu ikki yo'nalishni bir-biridan ajratish

xato bo'ladi, chunki bola fikrlashni ko'pincha muloqot jarayonida o'rganadi. U o'z fikrini aytganda, boshqaning fikrini eshitganda, savolga javob izlaganda, xatosini tushuntirganda fikrlashini aniqlashtiradi.

Maqolaning maqsadi – matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodik asoslarini tahlil qilish, mavjud muammolarni ko'rsatish hamda amaliy dars jarayoni uchun samarali yondashuvlarni asoslashdan iborat. Maqolada masala yechish faqat matematik natijaga erishish jarayoni sifatida emas, balki bolaning tafakkuri va ijtimoiy xulqini rivojlantiradigan murakkab pedagogik faoliyat sifatida qaraladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematik masalalarni yechish orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish masalasi pedagogika fanida muhim yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi.

Abdullayeva B. S. 2020-yilda boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtirish mumkinligini asoslaydi. Muallif ta'lim jarayonida interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar va ijodiy topshiriqlarni qo'llash o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirishda samarali ekanligini ta'kidlaydi.

Azizxo'jayeva N. N. 2006-yilda pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahoratning o'quv jarayonidagi o'rnini tahlil qilib, o'qituvchining kasbiy yondashuvi o'quvchilarning bilim olish jarayoniga bevosita ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Uning fikricha, o'qituvchi tomonidan darsni to'g'ri tashkil etish, savol berish madaniyati va o'quvchilarni faol muloqotga jalb etish mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Bu yondashuv matematika darslarida masala yechish jarayonini samarali tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

Jumayev M. E. 2019-yilda boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasini yoritib, matematik masalalar orqali o'quvchilarning tahlil qilish, taqqoslash va umumlashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish mumkinligini asoslaydi.

G'afforova T. va Nurullayeva Sh. 2018-yilda esa matematika o'qitish metodikasida masala yechishning bosqichma-bosqich tashkil etilishi, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish va ko'rgazmali vositalardan foydalanish muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu tadqiqotlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy tafakkurni shakllantirishda metodik yondashuvning ahamiyatini ko'rsatadi.

Ishmuhamedov R. va Yuldashev M. 2016-yilda ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki ularning ijtimoiy faoliyatini ham rivojlantirishini qayd etadi.

Muslimov N. A., Usmonboyeva M. H., Sayfurov D. M. 2015-yilda innovatsion ta'lim texnologiyalarining asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarda kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish ekanligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv matematika darslarida guruhli va hamkorlikda ishlash metodlarini qo'llash orqali ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatini asoslaydi.

Qodirov B. R. 2017-yilda boshlang'ich ta'lim pedagogikasida o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ularning ijtimoiylashuvi va mustaqil fikrlashini shakllantirishni asosiy vazifalardan biri sifatida belgilaydi. Muallif ta'lim jarayonida o'quvchini faol subyekt sifatida ko'rish, uning fikrini hurmat qilish va hamkorlik muhitini yaratish zarurligini qayd etadi. Shu jihatdan qaraganda, matematik masalalarni yechish jarayoni o'quvchilarning nafaqat mantiqiy fikrlashini, balki ijtimoiy kompetensiyalarini ham rivojlantiruvchi muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqola nazariy-metodik tahlil, pedagogik kuzatish, didaktik umumlashtirish va modellashtirish yondashuvlariga tayangan holda tayyorlandi. Tadqiqotning nazariy asosini boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv, rivojlantiruvchi ta'lim, muammoli o'qitish, hamkorlikda o'qitish va matematik tafakkurni shakllantirishga oid pedagogik qarashlar tashkil etadi. Maqolada tajriba natijalari sifatida aniq statistik ma'lumotlar berilmaydi, chunki mavzu nazariy-metodik maqola doirasida tahlil qilinmoqda. Shunga qaramay, dars jarayonida kuzatiladigan real metodik holatlar, o'quvchilarning odatiy qiyinchiliklari, o'qituvchi faoliyatidagi tipik yondashuvlar va samarali amaliy usullar tahliliy asosda yoritiladi.

Metodologik yondashuvning markazida bir asosiy fikr turadi: matematik masalani yechish – bu faqat javob topish emas, balki fikrlash jarayonini tashkil etishdir. Shu sababli maqolada masala yechish jarayoni quyidagi bosqichlarga ajratib tahlil qilindi:

- masala shartini anglash;
- berilgan va izlanayotgan miqdorlarni ajratish;
- ma'lumotlar orasidagi munosabatni aniqlash;
- yechim rejasini tuzish;

- amalni bajarish;
- javobni tekshirish;
- yechimni og'zaki yoki yozma izohlash;
- boshqa yechim yo'llari bilan solishtirish.

Har bir bosqich o'quvchining mantiqiy fikrlashi va ijtimoiy kompetensiyasiga qanday ta'sir ko'rsatishi nuqtayi nazaridan ko'rib chiqildi.

Mantiqiy fikrlashni tahlil qilishda quyidagi ko'rsatkichlar asos qilib olindi:

- o'quvchining masala mazmunini tushunishi;
- muhim va ikkinchi darajali axborotni farqlashi;
- matematik munosabatni aniqlashi;
- sabab-oqibat aloqasini tushuntirishi;
- yechim yo'lini asoslay olishi;
- javobni tekshirishi;
- xatoni ko'ra olishi;
- o'xshash masalalar orasidagi bog'liqlikni ang'lay olishi.

Bu ko'rsatkichlar boshlang'ich sinf o'quvchisining yosh xususiyatlariga mos holda tanlandi. Masalan, bu yoshdagi bola hali murakkab abstrakt isbotlarni bajara olmaydi, lekin u oddiy vaziyatlarda "nega qo'shdik?", "nega ayirdik?", "nima uchun javob shunday chiqdi?" degan savollarga javob berishga o'rgatilishi mumkin.

Ijtimoiy kompetensiyalarni tahlil qilishda esa quyidagi jihatlar inobatga olindi:

- o'quvchining guruhda ishlashi;
- sherigining fikrini tinglashi;
- savol berishi;
- o'z fikrini tushunarli bayon qilishi;
- kelishmovchilikni odob bilan hal qilishi;
- vazifani taqsimlashi;
- umumiy natija uchun mas'uliyat his qilishi;
- boshqalarga yordam berishi;
- xatoni tanqid sifatida emas, o'rganish imkoniyati sifatida qabul qilishi.

Bu ko'rsatkichlarning barchasi matematik masala yechish jarayonida tabiiy ravishda shakllanishi mumkin, lekin ular avtomatik paydo bo'lmaydi. O'qituvchi darsni maxsus tashkil etishi kerak. Metodik tahlilda uchta asosiy shakl ajratildi: individual masala yechish, juftlikda ishlash va guruhda muhokama asosida yechish.

Individual ishlash o'quvchining mustaqil fikrlashini ko'rsatadi. Juftlikda ishlash o'quvchini o'z fikrini aytish va boshqani tinglashga majbur qiladi. Guruhda ishlash esa ijtimoiy kompetensiyalarni kengroq rivojlantiradi, chunki unda vazifa taqsimoti, kelishuv, munozara, xulosa va taqdimot mavjud bo'ladi. Shu bilan birga, guruhli ish noto'g'ri tashkil etilsa, ayrim o'quvchilar faollashib, boshqalari chetda qolishi mumkin. Shuning uchun maqolada guruhli ishning xavflari ham alohida tahlil qilindi.

Maqolaning metodologik pozitsiyasi shundan iboratki, boshlang'ich sinfda masala yechish metodikasi faqat "berilgan – yechish – javob" qolipiga tayanmasligi kerak. Bu qolip tartib uchun zarur, lekin rivojlantiruvchi ta'lim uchun yetarli emas. O'quvchi masala matnini qayta ifodalashi, rasm yoki sxema orqali ko'rsatishi, yechimni tushuntirishi, o'xshash masala tuzishi, javobning hayotiyligini tekshirishi, boshqa yechim yo'lini topishi kerak. Shundagina masala o'quvchi tafakkurini ishlatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, matematik masalalarni yechish jarayonida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish eng avvalo masala shartini chuqur anglashdan boshlanadi. Ko'p hollarda o'quvchining masalani noto'g'ri yechishi uning hisoblashni bilmasligidan emas, balki masala mazmunini tushunmaganidan kelib chiqadi. Masalan, "Bir

tokchada 8 ta kitob, ikkinchi tokchada undan 3 ta ortiq kitob bor. Ikkinchi tokchada nechta kitob bor?" degan masalada ayrim o'quvchilar $8+3$ amalini to'g'ri tanlaydi, lekin "undan 3 ta ortiq" iborasini tushunmagan bola adashishi mumkin. Bu yerda o'qituvchi masalani mexanik o'qitib, darhol amal so'ramasligi kerak. Avval "qaysi tokchada kitob ko'p?", "qancha ko'p?", "ikkinchi tokchadagi kitoblar soni birinchi tokchadagidan qanday farq qiladi?" kabi savollar orqali bola fikrini yo'naltirishi zarur.

Masala shartini anglash o'quvchida tahlil qilish ko'nikmasini shakllantiradi. Tahlil – butunni qismlarga ajratishdir. Boshlang'ich sinfda bu ko'nikma "berilgan", "topish kerak", "ortiq", "kam", "jami", "qoldi", "baravar", "nechta ko'p?", "nechta kam?" kabi tushunchalar orqali rivojlanadi. Agar o'quvchi masalada berilgan ma'lumotlarni alohida ajrata olsa, u mantiqiy fikrlashning muhim qadamini bajargan bo'ladi. Shuning uchun darsda masalani o'qib bo'lgach, darhol yechishga o'tish shoshqaloqlikdir. Masala sharti ustida ishlash uchun vaqt ajratish kerak.

Ikkinchi muhim natija shuki, masalalarni rasm, sxema, jadval yoki qisqa yozuv orqali ifodalash mantiqiy fikrlashni kuchaytiradi. Kichik yoshdagi o'quvchi ko'pincha abstrakt munosabatni darhol tushunmaydi. Unga ko'rish, chizish, belgilash yordam beradi. Masalan, "Dilshodda 6 ta olma bor edi, onasi yana bir nechta olma berdi, shunda ularning soni 10 ta bo'ldi. Onasi nechta olma bergan?" kabi masalada noma'lum qo'shiluvchini topish kerak. Bola buni faqat amal sifatida tushunmasligi mumkin. Agar 10 ta doira chizilib, 6 tasi belgilansa, qolgan doiralar noma'lum miqdorni ko'rsatadi. Bunday ko'rgazmali model o'quvchiga munosabatni ko'rishga yordam beradi.

Uchinchi natija shuki, masalani turli usulda yechish o'quvchining tafakkur moslashuvchanligini rivojlantiradi. Boshlang'ich sinfda ko'pincha bitta "to'g'ri yo'l" ko'rsatiladi va o'quvchilar shu yo'lni takrorlaydi. Bu tartibni o'rgatadi, lekin ijodiy va mantiqiy moslashuvchanlikni cheklaydi. Masalan, "Sinf kutubxonasida 12 ta ertak kitobi va undan 4 ta kam she'rlar to'plami bor. Jami nechta kitob bor?" masalasini yechishda avval she'rlar to'plami soni topiladi: $12-4=8$, keyin jami: $12+8=20$. Bu oddiy yo'l. Lekin o'qituvchi o'quvchilardan "bu masalani rasm bilan tushuntirib bera olasizmi?", "qaysi ma'lumotni avval topish shart?", "nega darhol $12+4$ qilmadik?" deb so'rasa, o'quvchi yechimning mantiqini tushunadi.

To'rtinchi natija – masala yechishda savol berish madaniyati mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyani bir vaqtda rivojlantiradi. Odatda darsda savolni o'qituvchi beradi, o'quvchi javob beradi. Bu model zarur, lekin yetarli emas. O'quvchi ham savol berishga o'rganishi kerak. Masalan, masala sharti berilgach, o'quvchilardan "bu masalani yechish uchun yana nimani bilishimiz kerak?", "qaysi so'z bizga yordam beryapti?", "qaysi joyi qiyin?" deb so'rash mumkin. Keyin o'quvchilar bir-biriga savol beradi. Bu jarayonda o'quvchi faqat hisobchi emas, fikrlovchi suhbatdoshga aylanadi.

Beshinchi natija – guruhli masala yechish ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishda samarali vosita bo'lishi mumkin. Biroq uning samarasi avtomatik emas. Guruhga "masalani yeching" deb topshiriq berishning o'zi yetarli emas. Guruh ichida rollar aniq bo'lishi kerak: biri masalani o'qiydi, biri berilganlarni yozadi, biri yechim taklif qiladi, biri javobni tekshiradi, biri taqdim qiladi. Bunday taqsimot har bir o'quvchini faol ishtirok etishga undaydi. Aks holda kuchli o'quvchilar hamma ishni bajaradi, sustroq o'quvchilar esa kuzatuvchi bo'lib qoladi. Bu ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirmaydi, aksincha, tengsizlikni kuchaytiradi.

Oltinchi natija – masalalarni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash o'quvchining ijtimoiy tajribasini boyitadi. Masalan, do'konda xarid qilish, oiladagi vaqt taqsimoti, sinf kutubxonasidagi kitoblar, sport musobaqasi natijalari, maktab bog'idagi daraxtlar, mahalla tadbiri uchun tayyorlanadigan buyumlar kabi mavzular asosida tuzilgan masalalar bola uchun yaqin va tushunarli bo'ladi. Bunday masalalar nafaqat hisoblashni, balki ijtimoiy hayotdagi munosabatlarni anglashni ham o'rgatadi. Masalan, "Sinf bayrami uchun 24 ta gul kerak. Har bir o'quvchi 3 tadan gul yasasa, nechta o'quvchi kerak bo'ladi?" degan masala mehnat taqsimoti, hamkorlik va mas'uliyat tushunchalari bilan bog'lanadi.

Yettinchi natija – masala yechish jarayonida xatolar bilan ishlash o'quvchilarda tanqidiy va ijtimoiy jihatdan sog'lom munosabatni rivojlantiradi. Ko'p sinflarda xato qilish salbiy hodisa sifatida qabul qilinadi. O'quvchi xato qilsa, uyaladi, javob berishdan qo'rqadi, faolligi kamayadi. Aslida, xato fikrlash jarayonining tabiiy qismidir. O'qituvchi xatoni jazolash emas, tahlil qilish vositasiga aylantirishi kerak. Masalan, doskada ataylab noto'g'ri yechim berib, "bu yerda nima noto'g'ri?", "qaysi bosqichda xato ketgan?", "uni qanday tuzatamiz?" deb so'rash mumkin. Bunday yondashuv mantiqiy fikrlashni ham, ijtimoiy muomala madaniyatini ham rivojlantiradi. O'quvchilar bir-birining xatosini masxara qilmay, dalil bilan tushuntirishga o'rganadi.

Sakkizinchi natija – masala tuzish masala yechishdan ham kuchliroq rivojlantiruvchi imkoniyatga ega. O'quvchi tayyor masalani yechganda berilgan vaziyatni tahlil qiladi. O'zi masala tuzganda esa u matematik munosabatni mustaqil yaratadi. Masalan, "12 va 5 sonlari qatnashgan masala tuzing", "ayirish amali bilan yechiladigan masala tuzing", "do'stlik mavzusida masala tuzing", "maktab oshxonasi haqida masala tuzing" kabi topshiriqlar o'quvchini fikrlashga majbur qiladi. U sonlar o'rtasidagi munosabatni hayotiy vaziyatga joylashtiradi. Bu jarayonda mantiqiy fikrlash, til kompetensiyasi va ijtimoiy tasavvur birgalikda ishlaydi.

To'qqizinchi natija – og'zaki izohlash masala yechishning ajralmas qismi bo'lishi kerak. Boshlang'ich sinf o'quvchisi ko'pincha amalni bajaradi, lekin nima uchun shunday qilganini tushuntira olmaydi. Bu mantiqiy fikrlash hali yetarlicha shakllanmaganini ko'rsatadi. O'qituvchi "javob nechchi?" bilan cheklanmasligi kerak. "Nega qo'shding?", "Nega ayirding?", "Qaysi so'z senga yordam berdi?", "Javobni qanday tekshiramiz?" kabi savollar o'quvchini fikrini ifodalashga o'rgatadi. Bu esa ijtimoiy kompetensiya bilan bevosita bog'liq, chunki o'z fikrini tushunarli bayon qilish ijtimoiy muloqotning asosiy ko'nikmasidir.

O'ninchi natija – masalalarni bosqichma-bosqich murakkablashtirish zarur. Boshlang'ich sinfda o'quvchi birdan murakkab, ko'p bosqichli masalani yecha olmaydi. Avval sodda bir amalli masalalar, keyin teskari masalalar, so'ng ikki amalli masalalar, keyin ortiqcha yoki yetishmaydigan ma'lumotli masalalar, keyinchalik mantiqiy-topshiriqli masalalar berilishi kerak. Murakkablikning bunday ketma-ketligi bola fikrini asta-sekin rivojlantiradi. Agar masalalar juda oson bo'lsa, fikrlash ishlamaydi; juda qiyin bo'lsa, bola motivatsiyani yo'qotadi. Demak, metodik me'yor muhim.

Matematik masalalarni yechish jarayonida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning eng katta sharti – o'quvchini tayyor algoritimga qaram qilib qo'ymaslikdir. Algoritm zarur, chunki u tartib beradi. Lekin algoritm fikrlashni almashtirmasligi kerak. Agar bola har bir masalani "kalit so'z – amal – javob" sxemasi bo'yicha yechsa, u haqiqiy matematik tafakkurni egallamaydi. Bunday bola noodatiy masalada qiynaladi, chunki unda vaziyatni tahlil qilish odati shakllanmagan bo'ladi.

Masala yechish metodikasida:

Birinchi kuchli yondashuv – "**masalani tushunishdan boshlash**" tamoyilidir. Darsda masala matni shunchaki o'qib eshittirilmaydi, balki u ustida ishlanadi. O'quvchilar masalani o'z so'zlari bilan qayta aytadi, undagi asosiy ma'lumotlarni ajratadi, rasm yoki sxema tuzadi, qaysi ma'lumot nimani bildirayotganini tushuntiradi. Bu jarayon ba'zan ko'p vaqt oladi. Lekin aynan shu vaqt o'quvchining fikrlashiga sarflangan vaqt hisoblanadi. Tez yechilgan, lekin tushunilmagan masala ta'limiy qiymatga ega emas.

Ikkinchi yondashuv – **muammoli savollar berish**. Masalan, "Bu masalada barcha ma'lumotlar kerakmi?", "Bu masalani yechish uchun qaysi ma'lumot yetishmayapti?", "Javob bundan katta bo'lishi mumkinmi?", "Nega bu amalni tanlading?", "Boshqa yo'l bilan yechish mumkinmi?" kabi savollar bola tafakkurini faollashtiradi. Bunday savollar o'quvchini tayyor javobdan uzoqlashtirib, mustaqil fikrlashga yaqinlashtiradi.

Uchinchi yondashuv – **hamkorlikda masala yechish**. Bu yondashuv ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun muhim. Lekin hamkorlikni shunchaki bolalarni guruhga bo'lish deb tushunish noto'g'ri. Haqiqiy hamkorlikda har bir o'quvchining vazifasi bor, har bir fikr eshutiladi, kelishuvga erishiladi, guruh natijasi izohlanadi. O'qituvchi guruh ishida faqat javobni emas, jarayonni ham kuzatishi kerak: kim gapirdi, kim tingladi, kim savol berdi, kim yordam berdi, kim chetda qoldi. Ijtimoiy kompetensiya aynan shu jarayonda shakllanadi.

To'rtinchi yondashuv – **matematik nutqni rivojlantirish**. Boshlang'ich sinf o'quvchisining mantiqiy fikrlashi uning nutqida ko'rinadi. Agar bola "shunaqa chiqdi", "bilmayman, qo'shdim", "ustoz aytgandi" kabi javoblar bilan cheklansa, demak, u yechimning sababini anglamagan. O'qituvchi darsda matematik ifodalarni to'g'ri ishlatishga o'rgatishi kerak: "berilgan", "topish kerak", "ortiq", "kam", "teng", "jami", "farq", "avval", "keyin", "shuning uchun", "demak", "tekshiramiz" kabi so'zlar o'quvchining fikrini tartibga soladi. Matematik nutq rivojlanmasa, mantiqiy fikrlash ham to'liq namoyon bo'lmaydi.

Beshinchi yondashuv – **masalalarni fanlararo va hayotiy mazmunda berish**. Masalan, tabiatshunoslik bilan bog'liq masalalarda o'simliklar, hayvonlar, fasllar, ob-havo, suv, daraxtlar haqida ma'lumotlar ishlatiladi. Ona tili bilan bog'liq masalalarda matnni tushunish, savol tuzish, qisqa bayon qilish, masala matnini to'g'ri yozish talab etiladi. Texnologiya darslari bilan bog'liq masalalarda buyum yasash, o'lchash, material sarfi, naqshlar soni, shakllar soni kabi vaziyatlar beriladi. Bunday aloqadorlik o'quvchiga matematikani hayotdan ajralmagan fan sifatida anglashga yordam beradi.

Ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish masalasida matematika darslarining imkoniyati ko'pincha yetarli baholanmaydi. Odatda, ijtimoiy kompetensiya tarbiya darslari, sinf soatlari yoki adabiy matnlar orqali rivojlanadi deb o'ylanadi. Bu tor qarash. Matematika darsida ham o'quvchi halol ishlash, javobini asoslash, boshqa yechimni hurmat qilish, guruhda vazifa bo'lishish, xatoni to'g'rilash, navbat kutish, dalil bilan gapirish, umumiy xulosaga kelish kabi ijtimoiy xatti-harakatlarni bajaradi. Demak, matematika darsi ham ijtimoiy tarbiya maydonidir.

Biroq bu jarayonda bir nechta xavf mavjud:

Birinchi xavf – **masala yechishning faqat tezlikka qaratilishi**. Agar o'qituvchi faqat kim tez yechganini rag'batlantirsa, sustroq o'quvchilar o'zini zaif his qiladi, tez yechadigan o'quvchilar esa izohlashga ehtiyoj sezmaydi. Natijada mantiqiy fikrlash emas, tezkor hisoblash ustun bo'lib qoladi. Tezlik muhim, lekin boshlang'ich sinfda tushunish undan muhimroq.

Ikkinchi xavf – **guruhli ishda adolatsiz faollik**. Ayrim o'quvchilar yetakchilik qiladi, boshqalari sukut saqlaydi. O'qituvchi buni nazorat qilmasa, guruhli ish faqat faol bolalar uchun foydali bo'ladi. Shuning uchun rollar almashib turishi, har bir o'quvchi kamida bitta vazifani bajarishi, guruh natijasini turli o'quvchilar taqdim qilishi kerak.

Uchinchi xavf – noto'g'ri javobdan qo'rqish. Agar sinfda xatoga nisbatan salbiy muhit bo'lsa, o'quvchilar fikr bildirmaydi. Mantiqiy fikrlash esa savol, taxmin, xato va tuzatish orqali rivojlanadi. O'qituvchi "xato – bu o'rganish imkoniyati" degan madaniyatni shakllantirishi kerak. Lekin bu har qanday javobni to'g'ri deb qabul qilish degani emas. Xato muloyimlik bilan, lekin aniq tahlil qilinadi.

To'rtinchi xavf – masalalarning hayotdan uzilishi. Agar barcha masalalar sun'iy va bolaga begona vaziyatlarda berilsa, o'quvchi ularga qiziqmaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchisiga sinf, oila, maktab, do'kon, bog', o'yin, kitob, sport, hayvonlar, tabiat, bayram kabi yaqin kontekstlar kerak. Hayotiy kontekst masalani tushunishni osonlashtiradi va ijtimoiy mazmun beradi.

Beshinchi xavf – o'qituvchining savollari juda yopiq bo'lishi. "Nechta?", "Qaysi amal?", "Javob nima?" kabi savollar zarur, lekin ular yetarli emas. "Nega?", "Qanday bilding?", "Boshqa usul bormi?", "Qaysi joyi qiyin?", "Do'stingning fikriga qo'shilasani?" kabi savollar fikrlash va muloqotni kuchaytiradi. Aynan shunday savollar mantiqiy fikrlash bilan ijtimoiy kompetensiyani bog'laydi.

Boshlang'ich sinfda masala yechish metodikasini kuchaytirish uchun amaliy jihatdan quyidagi yo'nalishlar samarali bo'ladi.

Birinchi, har bir yangi turdagi masalada ko'rgazmali modeldan foydalanish.

Ikkinchi, o'quvchilarga masala matnini o'z so'zlari bilan qayta aytirish.

Uchinchi, "yechimdan oldin taxmin" usulini qo'llash: o'quvchi javob taxminan katta yoki kichik bo'lishini aytadi.

To'rtinchi, juftlikda tekshirish: bir o'quvchi yechadi, ikkinchisi izohni tinglaydi va savol beradi.

Beshinchi, xatoli yechimni tahlil qilish.

Oltinchi, o'quvchilarga o'zlari masala tuzdirish.

Yettinchi, guruhli yechimlarda rollarni aniq belgilash.

Sakkizinchi, baholashda faqat javobni emas, izoh, hamkorlik va dalillashni ham hisobga olish.

Baholash masalasi alohida muhim. Agar o'qituvchi faqat to'g'ri javobga baho bersa, o'quvchilar yechim jarayoniga e'tibor bermaydi. Kompetensiyaviy yondashuvda esa baholash mezonlari kengroq bo'lishi kerak. Masalan, o'quvchi masala shartini tushundimi, berilganlarni ajratdimi, amalni asosladimi, javobni tekshirdimi, guruhda faol qatnashdimi, boshqani tingladimi, o'z fikrini madaniyatli aytdimi – bularning barchasi muhim. Bu baholashni murakkablashtiradi, lekin ta'lim sifatini oshiradi.

Mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarni birgalikda rivojlantirishning eng kuchli usullaridan biri "masala muhokamasi"dir. Bu usulda o'qituvchi bitta masalani beradi, o'quvchilar avval individual o'ylaydi, keyin juftlikda fikr almashadi, so'ng guruhda yechimni tanlaydi va sinfga tushuntiradi. Bu jarayonda har bir o'quvchi kamida uch bosqichdan o'tadi: mustaqil fikrlaydi, boshqani tinglaydi, umumiy xulosaga qo'shiladi. Bunday darslarda javobdan ko'ra fikrlash jarayoni ko'proq ahamiyat kasb etadi.

Masalan, quyidagi masala berilishi mumkin: "Maktab bog'iga 18 tup gul ko'chatlari ekildi. Har bir qatorda 6 tadan gul bo'lsa, nechta qator bo'ladi?" Oddiy yechim: $18:6=3$. Lekin darsni rivojlantiruvchi qilish uchun o'qituvchi savollar beradi: "Bu masalada nimani tasavvur qildingiz?", "Nega bo'lish amalini tanladik?", "Agar har bir qatorda 3 tadan gul bo'lsa, qatorlar soni qanday o'zgaradi?", "Guruhda kim rasm orqali tushuntirib beradi?" Shu savollar orqali oddiy masala mantiqiy va ijtimoiy faoliyatga aylanadi.

Yana bir misol: "Sinfda 24 nafar o'quvchi bor. Ular 4 ta guruhga teng bo'lindi. Har bir guruhda nechta o'quvchi bo'ladi?" Bu masala matematik jihatdan bo'lish amaliga oid. Ammo ijtimoiy jihatdan guruh, tenglik, adolat, taqsimot tushunchalarini yoritadi. O'qituvchi "Nega teng bo'lish kerak?", "Agar bir guruhda ko'p, boshqasida kam bo'lsa, qanday muammo chiqadi?", "Guruhda vazifalar ham teng taqsimlanishi kerakmi?" kabi savollar orqali ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishi mumkin. Bu yerda matematika ijtimoiy hayot bilan bog'lanadi.

Masala yechish jarayonida ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun "matematik suhbat qoidalari"ni joriy etish ham foydali. Masalan: gapirayotgan o'quvchini bo'lmaslik; fikrga fikr bilan javob berish; "sen noto'g'ri aytding" demasdan, "men boshqacha o'ylayman, chunki..." deb izohlash; javobni dalil bilan asoslash; guruhda hamma ishtirok etishini ta'minlash; xatoni masxara qilmaslik. Bunday qoidalar oddiy ko'rinadi, lekin ular boshlang'ich sinfda ijtimoiy madaniyatni shakllantiradi.

Masalalarni yechishda o'qituvchining pozitsiyasi ham o'zgarishi kerak. An'anaviy darsda o'qituvchi ko'proq tushuntiruvchi va tekshiruvchi rolda bo'ladi. Rivojlantiruvchi yondashuvda esa u savol beruvchi, yo'naltiruvchi, muhokamani boshqaruvchi, xatoni tahlil qildiruvchi, o'quvchilar fikrini bog'lovchi shaxsga aylanadi. Bu oson emas, chunki bunday dars ko'proq tayyorgarlik, sabr, moslashuvchanlik va metodik sezgirlikni talab qiladi. Lekin aynan shu yondashuv o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatadi.

Yana bir muhim masala – uyga vazifa. Uyga beriladigan masalalar ham mantiqiy va ijtimoiy rivojlanishga xizmat qilishi mumkin. Masalan, “oilada bir kun davomida nechta non iste'mol qilinishini kuzating va shu asosida masala tuzing”, “uyingizdagi uchta buyum narxini tasavvur qilib, xarid masalasi tuzing”, “ota-onangiz bilan birgalikda vaqtni taqsimlash haqida masala yarating” kabi topshiriqlar matematikani oilaviy muloqot bilan bog'laydi. Lekin bunday topshiriqlar bolaga haddan tashqari og'ir bo'lmasligi va ota-onaga ortiqcha yuk bo'lib tushmasligi kerak.

Mavzuning asosiy ilmiy-metodik xulosasi shundan iboratki, matematik masalalarni yechish boshlang'ich sinfda integrativ rivojlantiruvchi faoliyatdir. U faqat matematik bilimni emas, balki til, tafakkur, muloqot, axloqiy munosabat, hamkorlik va mas'uliyatni ham qamrab oladi. Shu bois masala yechish metodikasi faqat amallarni o'rgatish bilan chegaralansa, uning tarbiyaviy va rivojlantiruvchi imkoniyati yo'qoladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy boshlang'ich ta'limning muhim vazifalaridan biridir. Masala yechish o'quvchini vaziyatni tushunishga, berilgan ma'lumotlarni tahlil qilishga, munosabatlarni aniqlashga, amal tanlashga, javobni tekshirishga va fikrini asoslashga o'rgatadi. Shu jarayonda tahlil, taqqoslash, umumlashtirish, sabab-oqibatni ko'rish, xulosa chiqarish kabi mantiqiy fikrlash ko'nikmalari shakllanadi.

Biroq masala yechishning haqiqiy samarasi faqat to'g'ri javob topish bilan belgilanmaydi. O'quvchi javobga qanday kelgani, qanday fikrlagani, qaysi yo'lni tanlagani, xatosini qanday tuzatgani, o'z fikrini qanday izohlagani va boshqalar bilan qanday hamkorlik qilgani ham muhimdir. Shu sababli boshlang'ich sinf matematika darslarida masala yechish jarayonini fikrlash va muloqot maydoniga aylantirish zarur.

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun masala sharti ustida chuqur ishlash, ko'rgazmali model, sxema va rasmdan foydalanish, muammoli savollar berish, turli yechim yo'llarini solishtirish, xatoli yechimlarni tahlil qilish, o'quvchilarga masala tuzdirish va javobni izohlashni talab qilish samarali hisoblanadi. Ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun esa juftlikda va guruhda ishlash, rollarni taqsimlash, matematik suhbat qoidalarini joriy etish, o'zaro yordam, tinglash, fikrni asoslash va adolatli baholash madaniyatini shakllantirish kerak.

Eng muhim metodik talab shuki, masala yechish darsda mexanik algoritmgacha aylantirilishi kerak. O'quvchi masalani tushunmasdan amal tanlasa, bu haqiqiy bilim emas. O'quvchi javobni aytib, uni izohlay olmasa, mantiqiy fikrlash hali yetarli shakllanmagan bo'ladi. O'quvchi guruhda ishlasa-yu, boshqani tinglamasa, ijtimoiy kompetensiya rivojlanmaydi. Demak, o'qituvchi har bir masalani bilim, fikrlash va ijtimoiy munosabatni birlashtiruvchi didaktik vosita sifatida tashkil etishi lozim.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi uchun eng samarali yo'l – kichik, aniq, lekin mazmunli metodik o'zgarishlardan boshlashdir: masaladan keyin “nega?” savolini berish; javobni tekshirtirish; o'quvchidan masalani o'z so'zi bilan aytirish; juftlikda tushuntirish topshirig'ini berish; guruhda rollarni belgilash; xatoni tahlil qilishni odatga aylantirish. Shu oddiy o'zgarishlar muntazam qo'llansa, masala yechish jarayoni o'quvchining mantiqiy tafakkuri va ijtimoiy yetukligini rivojlantiradigan kuchli pedagogik vositaga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayeva B. S. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
2. Azizxo'jayeva N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi, 2006.
3. Jumayev M. E. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasidan praktikum. Toshkent: O'qituvchi, 2019.
4. G'afforova T., Nurullayeva Sh. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2018.
5. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Nihol, 2016.
6. Muslimov N. A., Usmonboyeva M. H., Sayfurov D. M. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Toshkent: Sano-standart, 2015.
7. Qodirov B. R. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. Toshkent: Fan, 2017.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.